

MUFTIĆ AZIZ

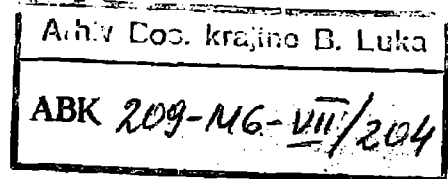
SJEĆANJA NA RADNIČKI POKRET U BANJOJ LUCI PRED IZBIJANJE
DRUGOG SVJETSKOG RATA I NA BRATA - HUSU MUFTIĆA

L e g e n d a :

- 25 stranica mašinom kucanog i autoriziranog teksta, notiranog u Arhivu 13.II. i 17.II.1975.godine, 25.II.75. i 16. III.1976.godine;
- Sjećanja notirana u četiri primjerka: dva kod autora, a dva u Arhivu ;
- **SADRŽAJ SJEĆANJA:** biografski podaci i život porodice; aktivnost podružnice brijačko frizerskih radnika; štrajk brijačko frizerskih radnika; aktivnost u horu RKUD "Pelagića"; uloga Kasima Hadžića u organizovanju drugog brijačko frizerskog štrajka; demonstracije u ljeto 1938.godine; rad u pjevačkom društvu "Sloga"; ilegalni sastanak 1939.godine; gostovanje "Pelagića" u Drvaru; demonstracije 27.marta 1941.godine; život i odlazak u partizane Huse Muftića.-

-----

ARHIV BOSANSKE KRAJINE
BANJA LUKA

SJEĆANJA AZIZA MUFTIĆA

Porodica Muftića jedna je od starih banjalučkih porodica. Imala je više grana, a iz nje su se u turskom i austrougarskom periodu regrutirale hodže. Moj je djed Hadži Aziz hafiz Muftić bio tabor-imam u austrougarskoj vojsci, tj. vojni sveštenik. Po običaju, išao je na hadžiluk. U Banjoj Luci imao je kuću, a zemlju na Močilima, na brdu iznad današnjeg naselja Čaire. Kao tabor-imam bio je izvjesno vrijeme i u Beču. Od prve žene djed je imao Husu, Hasibu i Munifu, a od druge Ismeta, Ešrefa i Biseru.

Huso Muftić bio je moj otac. Kao mladić pohađao je vjersku školu. Međutim, pošto je čvrsto odlučio da se ženi, prekinuo je školovanje i zaposlio se kao radnik u Fabrici duvana. Kasnije je radio kao fizički radnik kod nekog jevrejskog trgovca u današnjoj ulici Vese Masleše. Kasnije je radio u rudniku Lauš i kao radnik učestvovao u štrajku 1919. god. Zbog toga je sa mnogim drugim radnicima otpušten sa posla.

Te iste godine, baš onda kada je otac bio već nezaposlen, rodio sam se i ja 26. marta 1919. godine. Moj stariji brat Huso rođen je par godina ranije (10. marta 1915. godine). Osim nas dvojice, naša majka Hata (rodjena Softić, iz Novoselije) imala je u braku još djece: Munira, Kemal (oboje još starije od Huse), zatim Ajša, Besima i Dursuma (sve tri mlađe od mene).

Za život porodice bio je veoma značajan momenat nasjedanje kampanji iseljavanja Muslimana iz Bosne i Hercegovine u Tursku. Pored brojnih drugih porodica tome je nasjeo i moj otac. Nakon što je otac prodao svoj dio nasljedstva svom bratu Ismetu, bratu iz drugog djedovog braka, otac je sa majkom otišao u Skoplje. Tamo su se rodili Munira i Kemal. Nakon par godina zbog teških uslova života oboje je umrlo. U toku tog iseljavanja roditelji su doživjeli teška razočarenja. U Bosni su se

mogli vratiti tek nakon Balkanskog rata kada je srpska vojska osvojila Skopje.

Ovo je iseljavanje ekonomski uništilo porodicu. Otac i majka su se vratili kao siromašni ljudi, ljudi bez i kakve i nepokretne i pokretne imovine. Imali su samo ono što su nosili na sebi. Ipak su braća po ocu Ismet i Ešref i sestra Bisera primili oca i majku u kuću. U pomaganju najviše se isticala sestra Bisera.

Muhadžiri, povratnici iz Turske, dobili su od austrougarskih vlasti po manji komad zemljišta uz samu cestu koja je na desnoj strani Vrbasa vodila prema Kotor Varoši. To je zemljište bilo tek toliko da bi se mogla podići kuća i obradivati bašta. No, to je bilo ipak nešto što je omogućavalo obezbjedjivanje minimuma egzistencije. Uz pomoć susjeda, odnosno međusobnu ispomoć u akcijama, i na bazi zarada otac je podigao manju prizemnu bosansku kućicu. Tako su u nizu nikle mnoge bosanske kućice na lijevoj strani ceste u pravcu crkve koju nazivaju Rebrovačka. Bez obzira na sve promjene naziva ulica (svojedobno su je zvali Kotorvaroška, a danas Danka Mitrova) u narodu su je zvali: Muhadžir-mahala.

Pohadjao sam osnovnu školu Ruždija u vremenu od 1928-1932. godine. Prije toga, pohadjao sam i jednu godinu mekteba. U to je vrijeme otac radio kao kočijaš u Gradskoj opštini. Zaposlenje je dobio zahvaljujući intervenciji Hamdije Afgana, nekadašnjeg komšije i druga iz igre.

Kada sam završio 4 razreda osnovne škole, učitelj Branko Madžarac insistirao je da nastavim školovanje. Međutim, materijalni su razlozi nagnali oca da me da na izučavanje zanata. Tako sam počeo izučavanje brijačkog zanata kod Hamdije Zembe, brijačkog obrtnika koji je imao radnju u Ferhadpašinoj ulici kod Sahat-kule.

Nakon završetka zanata radio sam kod Zembe kao pomoćnik. Jednog dana, mislim 1936. godine, došao je u radnju Niko Jurinčić i pozvao da izadjem van da mi nešto kaže. Tada mi je Niko saopštio da postoji mjesto brijačkog pomoćnika kod Muniba Drobića i upitao da li bih želio da kod njega predjem. Niko je na ovome posebno insistirao. Nisu mi poznati razlozi tog insistiranja, ali pretpostavljam da je dobio takav zadatak,

možda čak i u dogovoru sa mojim starijim bratom Husom. Naime, Huso Muftić je već tada bio aktivan u radničkom pokretu, kako u podružnici krojačkih radnika, tako i u društvu "Pelagić". Ipak sam pristao da predjem kod Muniba Drobića jer je bila nešto veća plata.

Munib Drobić je tada držao brijačku radnju na desnoj strani Vrbasa, u današnjoj ulici Kasima Hadžića, na desnoj strani ulice prije samog raskršća. Poslije je prešao na suprotnu stranu ulice u novosagrađenu kuću nekog bega.

Munib Drobić je već tada bio politički lijevo orijentisan. Prema kazivanju drugih, još prije mog dolaska u njegovu radnju za pomoćnika bio je i hapšen od strane policije, ali mi nije poznato povodom čega. Sjećam se da su, pored ostalih, njegove mušterije bile: Niko Jurinčić, Šoša Mažar, Hajro Kapetanović (kao djak), Enver Rizvanbegović i drugi.

U radnji su vodjene razne diskusije, a najčešće o političkim temama. Munib je sam inicirao i započinjao razne političke teme, one koje su bile aktuelne. To je, pored ostalog, uticalo na moja politička opredeljenja.

Još dok sam radio kod Hamdije Zembe moj brat Huso me je nekoliko puta vodio u Radnički dom. Navraćali smo usput jer smo išli kući preko rebrovačkog mosta u vrijeme kad se izgrađivao betonski gradski most kod Kastela. Tada je Huso radio u šnajderaju Jove Barušića, koja je bila uz brijačnicu mog poslodavca. Budući da esmo okolišnim putem išli kući, vjerovatno je Husu majka zaduživala da me on dovede kući jer je bio stariji.

Moje uključivanje u radnički pokret bilo je rezultat višestrukih uticaja: uticaj brata, uticaj pohadjanja Radničkog doma, druženja i uticaj drugova, razgovori o političkim temama u radnji Drobić Muniba itd.

U jesen 1936. godine uključio sam se u podružnicu brijačko-frizerskih radnika, a već 1937. godine učestvovao sam u štrajku. Sem toga, u jesen 1936. godine postao sam i član hora "Pelagić". Sjećam se da su tada članovi hora bili: Jakob Šmit, Fazlić, Vlado Sabljčić, Rade Ličina, Rifet Plivac, Šefik Muftić, Ivica i Pero Kureljak, Rahmija Kađenić, Huso Muftić, Drago Mažar, Mujo Kušmić, Hamdija-Bocka Kurjak, Josip-Šoša Mažar,

Ethem-Leda Karabegović, Irfan Karabegović, Ibro Karabegović, Ivan Rolih, Ćazim Muftić, Milkan Tošić, Mehmedalija-Garo Selman, Mustafa-Čupo (prezimana se ne sjećam), Ivica Mažar, Mehmed Mešinović, Adem Ćalma, Idriz Šašivarević, Branko Blagojević, Muharem Musić, Ćamil Bučo, Ibrahim Hamula, Muharem-Šaro Spahić, Ferid Hasanbašić, Meho Ibrahimbegović, Radomir Skakić, Mehmed-Drimbo Ramić i još neki.

Probe su održavane dva do tri puta nedeljno. Godine 1936. horovodja je bio Jarko Pleciti, a zatim Dragan Šainović i Josip Kaplan. Na programu uvježbavanja i nastupa imali smo: "Radnički pozdrav", "Internacionalu", "Mi smo brod i druge. Probe su održavane u Radničkom domu. Nikakvih posebnih problema oko dolaska ljudi na probe nije bilo. Rijetki su bili slučajevi da neko ne dodje, a to su bili naročito izuzetni razlozi koji su mogli nekoga spriječiti da ne dodje.

Prvi moj nastup u horu "Pelagića" bio je u proljeće 1937. godine u kino "Palasu" na zboru zemljoradnika, koji je organizirala Zemljoradnička stranka Branka Čubrilovića. Za ovaj smo zbor pripremili posebnu pjesmu "Zemljoradnice na te je red, naprijed, naprijed!". Istog dana poslije podne krenuli smo za Prijedor. U tamošnjem hotelu dali smo priredbu sa programom svih sekcija "Pelagića". Tada je predsjednik društva bio Jago Radišić. Sa članovima ansambla "Pelagića" u Prijedor je išao i Dušan Balaban.

Nakon programa pripremljena je zakuska za izvođače programa. Tu su zakusku organizirali Dušan Balaban i Jago Radišić. Međutim, Šoša je došao među nas izvođače programa, a on je bio i vodja puta, i rekao da ne bi trebalo da učestvujemo u zakusci jer smo "sijači radničke kulture, a učešće u zakusci ne bi dalo dobru sliku Društva kad treba da smo medju publikom za vrijeme zabave!". Šošino smo obrazloženje prihvatili i uključili se u igranku koja je iza toga slijedila. Taj je gest publika vanredno prihvatila. Međutim, bilo je nekoliko članova koji su i pored upozorenja otišli na zakusku. Takvima je Šoša prije odlaska skinuo trake sa revera. Naime, svi smo u reveru imali crvene trake sa oznakom imena društva. U mom je prisustvu Šoša skinuo trake Mehi Ibrahimbegoviću i Mehmedu-Drimbi Ramiću.

Sala je bila ispunjena do poslednjeg mjesta. Bili smo vanredno dočekani i primljeni. Ostali smo na igranci i zajedno igrali sa Prijedorčanima. Svi smo bili oduševljeni, i publika, i mi izvodjači. Na samoj priredbi otpjevali smo "Internacionalu", koja je bila frenetično pozdravljena, a i ostali program.

Istu smo se veče vratili u Banju Luku. Koliko sam još tada čuo, u pripremama ove priredbe u Prijedoru učestvovao je i Filip Macura. Mislím da je bio organizator nastupa.

Interesantno je da na ovoj priredbi u Prijedoru nije prisustvovao predstavnik policije. Barem ga zvanično nije bilo na ovoj priredbi, što prije i kasnije policija nije puštala.

Uskoro poslije priredbe uslijedila je zabrana ulaska nekim drugovima u Radnički dom, što je bilo djelo Dušana Balabana kao predsjednika Radničke komore. Ne sjećam se kojim je sve drugovima zabranio pristup. Znam da su na taj akt reagirale podružnice strukovnih sindikata i Mjesni međjustrukovni odbor na čijem se čelu nalazio Pavo Radan. Znam da nam je bilo preporučeno da uopšte ne ulazimo u Radnički dom, već u prostorije Opšteg radničkog saveza, koje su se nalazile u glavnoj ulici, u jednoj kući sa haustorom, na mjestu gdje je sada Robna kuća "Centar" (preko puta pozorišta).

Iza nastupa u Prijedoru uslijedile su priredbe "Peglića" u Bihaću, Jajcu, Tesliću, Ljubiji, Drvaru. U svim ovim nastupima sudjelovao sam i ja, izuzev nastupa u Bihaću.

(Prekid)

13. februara 1975. godine

Banja Luka

_____
(Aziz Muftić)

Arhiv Doc. krajevo B. Luka

ABK 209-46-VII/204

(Nastavak I)

Za nastupe "Pelagić" je plaćao svojim članovima ~~putne~~ troškove prijevoza i ishranu u mjestima gdje su održavane priredbe. Spavali smo po kućama prijatelja društva jer su nas vodili kućama na spavanje i obezbjeđivali pojedine obroke. Cijeli rad je bio na čisto amaterskoj osnovi.

Koncerti, odnosno priredbe priredjivale su se obično subotom. Dok sam radio kod Jove Naumovića imao sam dosta teškoća da nađem zamjenu. Pošto sam primao mjesečnu platu, iz svog sam džepa plaćao radnika koji me je zamjenjivao u vrijeme mog odsustvovanja. Teškoća je bila u tome što je Naumović uvijek tražio da radnik koji me zamjenjuje bude kvalitetan. Trebalo je takvog naći da bi radio umjesto mene.

Na rad kod Jove Naumovića prešao sam 1937. godine. Njegova je radnja bila u sadašnjoj ulici Sime Šolaje, uz zgradu Mirka Djurkovića, vlasništvo žene ljekara dr Sefića. Međutim, još iste godine otišao sam od ovog poslodavca jer sam se posvadio sa jednim radnikom koji je čitao križarske knjige. Sukob je poprimio takve razmjere da je bilo pitanje ko će od nas dvojice ostati. Majstor Naumović je rekao da mu je on važniji zbog starijih mušterija njegove radnje, koji su se brižali i šišali kod ovog radnika. Otišao sam iz radnje. Ne bih želio da pominjem ime ovog čovjeka jer to, konačno, nije ni važno.

Jedno vrijeme bio sam nezaposlen. Na traženje centrale brijačko-frizerskih radnika, koja je bila u Zagrebu, otišao sam u Gračac. Iako je postojala podružnica brijačkofrizerskih radnika u ovom ličkom mjestu, članarinu sam slao izravno u Zagreb. Kulturno društvo "Seljačko kolo" iz Gospića imalo je svoj ogranak u Gračacu. Društvo je bilo lijevo orijentisano. Postao sam aktivan član. Sjećam se da smo sa programom istupali u manjim okolnim mjestima i selima. "Seljačko kolo" bilo je vezano zvanično za Pribičevićevu stranku. Spomenuo bih da je uvijek sa nama išao jedan profesor iz Gospića koji je držao političke govore. Po mojoj ocjeni, ti su govori bili progresivni.

U Gračacu sam ostao oko 10 mjeseci. Na poziv brata Huse došao sam u Banju Luku jer mi je našao posao u brijačnici Asima Dedića-Štruce.

Po dolasku u Banju Luku 1939.godine, ponovo sam se uključio u rad "Pelagića", a i u svoju podružnicu sindikata. Predsjednik podružnice brijačko frizerskih radnika bio je tada, čini mi se, Asim Dedić, a možda Munib Čerimić. Ipak mi se čini da je predsjednik bio Asim-Štruca. Znam da su i jedan i drugi bili veoma aktivni oko organizovanja štrajka 1937.godine, u vrijeme dok sam još radio kod Drobića.

U štrajku brijačko frizerskih radnika 1937.god. učestvovali su mahom mlađji radnici. To je jedan od razloga da štrajk nije postigao puni efekat. Štrajku je prethodio zbor i na njemu je donesena odluka da se stupi u štrajk. Formirane su štrajkačke grupe. U jednoj od takvih grupa bio sam i ja sa Antom Marinićem i Rizom Golalićem. Zadatak grupa bio je da prati i dočekuje štrajkbrehere. Ukoliko nisu htjeli da nakon razgovora prekinu sa poslom, trebalo ih je odstraniti, odnosno onemogućiti da dolaze na rad. Korištena su i fizička sredstva. Tako je grupa na čelu sa Mujom Delićem dočekala i izmlatila Mahmuta Islamovića.

Iz istih razloga naša je grupa trebalo da izmlati Muniba Memiševića, koji je kao brijački pomoćnik radio kod Rasima Čalme. Međutim, poslodavac je za njega angažovao posebnog policajca koji mu je pružio zaštitu. Osim toga, angažovao je saonice koje su ga dovozile i odvozile sa posla. Nikako nam se nije pružila prilika da ga onemogućimo. Ipak, sve je to za njega bila škola jer je u štrajku 1940.godine i sam učestvovao. Dakle, ipak je ovo na njega uticalo.

Zahtjev štrajkača bio je da se povećaju nadnice, odnosno da se sklopi kolektivni tarifni ugovor. U ovom ugovoru trebalo je regulisati da se zapošljavanje vrši isključivo preko Podružnice brijačko frizerskih radnika, da se reguliše trajanje radnog vremena, nedeljnog rada itsl.

Poslodavci su pružali otpor. Naročito su se protivili da se zapošljavanje vrši preko Podružnice. Zahtjev za visinom najamnine usvojen je djelimično. Ipak je potpisan kolektivni ugovor. Usvojen je i naš zahtjev da se ne mogu izbaciti sa posla oni radnici koji su učestvovali u štrajku. Radno vrijeme je smanjeno na 10 časova, a nadnice su nešto povećane. Prije toga radnog vremena skoro da i nije bilo jer

se radilo od jutra do noći, onako kako je poslodavac zahtjevao. Radilo se i u praznične dane tako da odmora skoro i nije bilo.

U Radničkom domu bila je organizovana štrajkačka kuhinja. U toku štrajka pomagale su nam i ostale sindikalne podružnice ne samo moralnom podrškom, a ona je bila veoma značajna, već i svojim prilozima. Materijalnu pomoć pružali su i pojedini građani. Naprimjer, Fadil Bojić nam je besplatno davao meso za kuhinju..

Imajući iskustvo iz ovog štrajka 1937. godine, drugi je štrajk temeljito bio pripremljen. Na čelu podružnice brijačko frizerskih radnika bio je tada Elmas Sarajlić, zvan Juko. On je tada radio u brijačnici Levi-a, koja se nalazila u sadašnjoj ulici Moše Pijade, preko puta tadašnje Službeničke zadruge S.O.J. U rukovodstvu Podružnice bili su tada: Elmas-Juko Sarajlić, Rizo Golalić, Mehmed-Medo Mešinović, Anton Marinić, Zdravko Vidović, Nazim Gušić, Ašer Kamhi i Aziz Muftić. Ja sam tada bio sekretar Podružnice, a istovremeno i član Medjustrukovnog odbora sindikata.

Za razliku od prvog štrajka, u ovaj štrajk su stupili i stariji radnici tako da je ovaj štrajk bio najmasovniji od svih štrajkova brijačko frizerskih radnika. Zbog toga je štrajk i bio uspješan.

Naime, štrajk je bio masovan po broju učesnika, primjerno solidaran po učesnicima, značajan po odjeku i efikasan po rezultatima. Sve su to bili kvaliteti da ga možemo ocijeniti kao uspješnog.

Te sam godine radio kod Jove Naumovića, kod koga sam prešao na prijedlog i preporuku Hajre Kurjaka. Hajro je odlazio na odsluženje vojnog roka, a ja sam došao na njegovo mjesto jer su uslovi rada kod ovog poslodavca bili zaista dobri. Jovo me je prihvatio za pomoćnika. Kod njega su tada još radili Zdravko Vidović, Stojan Blagojević i u ženskom salonu Asima Kadenić.

I ovom je štrajku prethodio zbor radnika, koji je održan u Radničkom domu. Osim nas brijačko frizerskih radnika na zboru su bili prisutni Pavo Radan, Kasim Hadžić i, mislim, Šefket Maglajlić. Bilo je i predstavnika drugih podružnica,

ali se ne sjećam ko je sve poimenično prisustvovao. Na ovom masovnom skupu govorio je i Pavo Radan, koji je govorio o klasnoj solidarnosti, značaju štrajka kao oblika proleter-ske borbe i zadacima štrajkačke akcije. Tada je i formiran Štrajkački odbor u sastavu: Nazim Gušić (predsjednik), Zdravko Vidović, Rizo Golalić, Ašer Kamhi i Aziz Muftić.

Koliko se sjećam, štrajk je trajao oko 40 dana. Kao predstavnici radnika u štrajku išli smo, čini mi se, tri puta na pregovore sa poslodavcima u Sresko načelstvo. Na sva ta tri razgovora išli smo Nazim Gušić, Zdravko Vidović i ja, a u pojedinim razgovorima uključivao bi se još neko, ali uvijek po jedan. Međutim, ne bih se mogao sjetiti njihovih imena. Na strani poslodavaca u pregovorima uvijek su učestvovali Jovo Naumović, Munib Čerimić i Julijana Tomić. I kod poslodavaca u ove se razgovore uključivao još po jedan član.

Osnovni zahtjevi štrajkača bili su:

- kategorizacija brijačko frizerskih radnika po grupama u pogledu stručnosti;
- osmočasovno radno vrijeme u radnjama;
- zapošljavanje novih radnika preko Podružnice sindikata;
- povišenje nadnica;
- potpisivanje kolektivnog ugovora u kojem će biti regulirana sva pitanja u vezi sa radom i
- neotpuštanje radnika koji su učestvovali u štrajku.-

Štrajk je u cijelosti uspio. Potpisan je kolektivni ugovor u kome su bili prihvaćeni zahtjevi radnika jer smo ostali dosljedni u zahtjevima. Razumije se da su predstavnici poslodavaca nastojali da što manje zahtjeva prihvate.

U toku trajanja štrajka pripremao se program za zabavu brijačko frizerskih radnika. Tako smo bili u mogućnosti da uspjeh u štrajku obilježimo zabavom, koja je održana poslije štrajka.

Međutim, bilo je i štrajkbrehera, ali je njihov broj bio zaista neznan. Pomenuću neke primjere. Deset dana nakon početka štrajka otišla je da radi Halida Ljubović, a nakon 20 dana Asima Kadenić. Bilo je još nekoliko, ali je broj bio neznan. Prema tome, oni nisu mogli ugroziti uspjeh

štrajka. Dok je trajao štrajk radili su u brijačnicama samo poslodavci, odnosno vlasnici koji najčešće ranije nisu radili. Njima su u radu pomagali samo šegrti. Medjutim, mušterije su bile nezadovoljne i vršile su pritisak na poslodavce da prihvate zahtjeve radnika u štrajku i potpišu kolektivni ugovor. Najradikalniji stav medju poslodavcima imao je Munib Ćerimić, a najveći otpor pružali su poslodavci Jovo Naumović, Julijana Tomić i Levi.

Jedna od značajnijih karakteristika štrajka bila je solidarnost radnika. Primjera solidarnosti bilo je mnogo, ali bih spomenuo samo neke koji su karakteristični.

Slavica Podešva, frizerka iz Slavenskog ~~Brada~~ Kobaša, koja je kao nezaposleni frizerski radnik bila pozvana od Rasima Ćalme da stupa kod njega na posao, bila je jedan izrazit primjer klasne radničke solidarnosti.

Ne sjećam se kako, ali smo doznali da u Banju Luku treba da doputuje jedna frizerka koja treba da se zaposli kod Ćalme. Osim Ćalme Rasima, na željezničkoj stanici nju su dočekali i frizerski radnici u štrajku na čelu sa Elmasom-Jukom Sarajlićem. Kad je jednoj ženi pristupio poslodavac Ćalma, radnici su odmah znali da je to ona frizerka koja je pozvana da bude štrajkbreher. Brijunsko frizerski radnici odmah su joj pristupili i rekli da se nalaze u štrajku, a da je nju Ćalma pozvao da bude štrajkbreher. Bez riječi izviđenja okrenula se od poslodavca Ćalme i uključila se u grupu radnika i sa njima zajedno otišla je u Radnički dom. Prenoćila je kod neke naše drugarice i mislim da se sutradan ili dan kasnije vratila kući. Postoji fotografija brijunsko frizerskih radnika u štrajku na kojoj se nalazi i ova drugarica. Ona je odmah dala do znanja da ne želi da bude štrajkbreher, da ne želi da izda svoje klasne drugove, mada joj je, a to je sasvim sigurno, veoma bilo stalo do toga da se zaposli.

Drugi primjer je sa Hajrom Kurjakom, koji je ranije radio kod Jove Naumovića. U vrijeme štrajka nalazio se u Banjoj Luci na odsustvu. Poslodavac Jovo Naumović izravno je otišao do kuće Hajre Kurjaka i nagovarao ga da kod njega radi svo vrijeme dok je na odsustvu. Da bi ga privolio

da pristane na njegove ponude, obećavao je Hajri da će biti njegov kompanjon u radnji, da će radnja biti zajednička, a da će napisati testament u kome mu zavještati radnju poslije smrti. Hajru je ponudu odmah odbio. U vojničkom odijelu došao je u Radnički dom i saopštio štrajkačkom odboru kakvu je ponudu dobio od Naumovića. Naglasio je da ponudu nije prihvatio jer se solidariše sa radnicima u štrajku.

Asimi Kadenić dao je poslodavac Naumović ponudu da radi u frizerskom salonu, da radi na procenat u proporciji 50:50, što je ona i prihvatila. Tako je ona poslije 20 dana provedenih u štrajku pristala da radi kao štrajkbreher. Vjerujem da je pristala da radi ne zbog veoma povoljne diobe ostvarenih prihoda, nego zbog pritiska roditelja.

Kao i u prošlom štrajku iz 1937. godine, i u ovom štrajku organizovana je štrajkaška kuhinja, ali ona sada nije bila u Radničkom domu, već u kući frizerke Mire Terzić. Ona je takodje štrajkovala, a u njenoj kući se pripremao ručak za radnike u štrajku. Zajednička kuhinja obezbjeđivala je samo ručak, a za ostale obroke svako se sam snalazio. Uzgred rečeno, ovaj je štrajk objavljen koncem novembra 1940. godine, a trajao je 40 dana.

Štrajkaški odbor radio je po cijeli dan. Uvijek su iskrsavali pojedini problemi i poslova koje je trebalo rješavati. U radu štrajkaškog odbora svakako je najvažnije bilo proučavanje i analiziranje situacije vezane za štrajk. Uspostavljena je izravna veza sa šegrtima, koji su stalno dolazili i davali informacije o stanju u pojedinim brijačko frizerskim radnjama. Tako smo sistematski bili obavještavani o stavovima poslodavaca i stanju u njihovim radnjama. To je bilo veoma značajno za uspjeh štrajka jer smo na bazi blagovremeno dobivene informacije bili već pripremljeni na svaku eventualnost. Istovremeno smo stalno kontaktirali i saradjivali sa Medjustrukovnim odborom sindikata. Konsultovanja i zajedničko zauzimanje stavova po određenim pitanjima činilo je osnovu za razgovore i pregovore sa poslodavcima.

Posebno bih želio naglasiti da su se naročito angažovali Pavo Radan i Kasim Hadžić i u toku priprema za

Štrajk i u toku samog štrajka, a naročito u utvrđivanju platformi za razgovore sa poslodavcima. Angažovali su se i drugi radnici, ali je njihov doprinos bio najveći.

Kasim Hadžić je neke kolebljive brijačko frizerske radnike i sam ubjedjivao da stupe u štrajk. On je istupao sa stavom da ne samo frizerski radnici treba da budu solidarni i jedinstveni, već da je klasna solidarnost svih radnika pretpostavka uspješnosti borbe za interese proletarijata. Spomenuo bih jedan takav slučaj kada je Kasim Hadžić lično intervenisao ubjedjujući Stojana Blagojevića da učestvuje sa svojim drugovima u štrajku. Interesantno je u cijelom slučaju da i njemu Jovo Naumović nudi primamljivu pogodbu: podjelu prihoda na pola (50:50) ako pristane da radi kod njega, odnosno ako ne učestvuje u štrajku. Budući da smo zajedno radili, uočio sam da se Blagojević koleba. Ubjedjivao sam ga, ali nisam bio ubjedjen da je to prihvatio. Pozvao sam ga na rakiju u birtiju Beadera. Kad je malo popio poveo sam ga u Radnički dom i pozvao u društvo Kasima Hadžića. Kasimu sam već prethodno rekao da se Blagojević koleba.

Još dok smo sjedili u lokalu gostioničara Beadera poslužio sam se lukavstvom. Stojanu sam u razgovoru rekao da ga Naumović ne cijeni kao radnika i da ga smatra za slabog majstora. Odmah sam primjetio da je ovo na Stojana jako djelovalo; bila je povredjena njegova profesionalna taština. Vidjelo se da ga je ovo revoltiralo, da je bio ljut na Naumovića. Na odredjen način nisam moralno postupio, ali bilo bi mi žao da je nasjeo Naumovićevim trikovima, a još više da bude štrajkbreher.

Kad je Kasim Hadžić istupio sa svojim argumentima u prilog štrajku, Stojan je donio definitivnu odluku. Stojan je postao jedan od najdisciplinovanijih radnika u štrajku i čovjek na koga se po svim zadacima moglo osloniti.

Štrajk je u potpunosti uspio. Poslodavci su našom doslednošću bili prisiljeni da potpišu kolektivni ugovor. Na to ih je prisilila naša istrajnost i solidarnost.

Na jednom sastanku pregovarača bio je prisutan i sreski načelnik. On je insistirao na kompromisu, na popustljivosti jedne i druge strane u pregovorima naglašavajući da se na otadžbinu nadvila ratna opasnost i da u takvoj situaciji treba da postoji solidarnost, međusobno razumjevanje i uvažavanje itsl. Jasno je da je bio na strani poslodavaca, što se iz svega vidjelo, ali nije mogao da prenebregne naše opravdane zahtjeve i naše logične argumente.

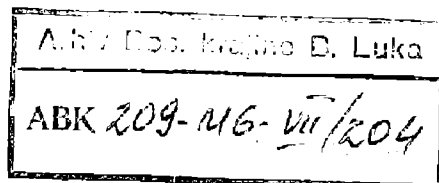
Tek nakon dužeg natezanja, a tek poslije trećeg zvaničnog sastanka predstavnika radnika i poslodavaca, poslodavci su pristali da potpišu kolektivni ugovor. Bolje rečeno, oni su na to bili prisiljeni i kroz dugo trajanje našeg štrajka i kroz sticanje uvjerenja da ćemo ostati dosljedni u našim pravednim zahtjevima. Svi su se radnici zadovoljni vratili na posao jer su kolektivnim ugovorom rješena mnoga pitanja vezana za uslove rada, visinu najamnine i za sam rad brijačko frizerskih radnika u radnjama privatnih poslodavaca.

Štrajk je uspio ne samo na bazi dosljednosti i našeg jedinstva u podružnici strukovnog sindikata, nego i na bazi podrške ostalih podružnica, odnosno radničke klase Banje Luke. Podrška i pomoć ostalih radnika omogućila nam je da u štrajku istrajemo do kraja i da se pregovori uspješno okončaju. Kao i kod drugih štrajkova u Banjoj Luci, tako je i u ovom štrajku u pozadini svih tih radničkih aktivnosti bilo djelovanje banjalučke partijske organizacije.

17. februar 1975. godine

Banja Luka

Aziz Muftić
+++++
(Aziz Muftić)

(N a s t a v a k II.)

Početak 1941.godine došlo je do zabrane rada sindikata i radničkih društava "Pelagića" i "Borca". Policija je provalila u Radnički dom, u prostorije gdje su bili smješteni sindikati. Kod zaplijene arhive sindikata tražili su da budu prisutni predstavnici pojedinih podružnica strukovnih sindikata. Kao predstavnici brijačko frizerskih radnika bili smo prisutni Bahto Ćerimić i ja.

Tu je bio prisutan i Kasim Hadžić, koji je vrlo energično protestirao protiv takvog nasilničkog čina koji nema nikakvo moralno ni drugo opravdanje. Ovakvu provalu u radničke prostorije on je okvalifikovao nasiljem i nezakonitim činom. Kasim je inače bio veoma poznat po svojoj dosljednosti i energičnosti po svim pitanjima vezanim za interese proletarijata. Govorio je veoma argumentovano i na kraju naglasio da predstavnici radničke klase, odnosno predstavnici pojedinih podružnica strukovnih sindikata neće prisustvovati ovakvom nezakonitom nasilničkom aktu jer bi to predstavljalo odobravanje takve prakse, takvih metoda. Predstavnik Uprave policije je insistirao da se svi mi predstavnici podružnica pojedinačno izjasnimo. Svi smo se izjasnili da nećemo prisustvovati nasilnom otvaranju i zaplijeni arhive izuzev predstavnika ugostiteljskih radnika, konobara Vejnovića. Bilo nas je tada oko deset predstavnika sindikalnih podružnica. Predstavnik Uprave policije, koji je rukovodio ovom akcijom oko zaplenjivanja arhive i pečačenja bio je policijski agent Bogojevski Nikola, inače ruski emigrant.

Sjećam se jednih demonstracija, mislim u ljeto 1938.godine, kada smo sa izgradnje sportskog igrališta RSD "Borac" organizovano krenuli da demonstriramo. Ne sjećam se ko je dao inicijativu i ko je organizovao učešće u demonstracijama, ali znam da je dogovor postojao. Znam da je bila nedelja oko podne. Krenuli smo u velikoj grupi od hotela "Bosne" prema hotelu "Palas", a da su se priključivali i građani. Da bi demonstrante najurili, policijski organi

angažovali su vatrogasce sa šmrkovima. Demonstranti su bili razbijeni, ali većina nije otišla već je nastavila šetnju po grupama. Sada se tačno ne sjećam u vezi čega su bile ove demonstracije, ali znam da su bile političke prirode zbog parola koje su bile uzvikivane. Ja sam se šetao u grupi u kojoj je bio i Drago Slunjski. U toku šetnje odjednom mi je Drago došapnuo: "Drži ovo! Biću uhapšen!". Dodao mi je palicu na čijem se vrhu nalazilo željezo, palicu koja se koristila u tučama. Prihvatio sam palicu i sakrio je. Dok sam s tim bio zabavljen odjednom sam primjetio da je Drago Slunjski negdje isčezao; u prolazu su ga dohvatili agenti i sa sobom odveli. Palica je ostala kod mene. Dobro je što je Drago uspio da mi je doturi jer bi im palica služila kao dokazni materijal da je učestvovao u obračunu sa policijom.

Bio sam u grupi onih koji su dobili zadatak da ometaju održavanje jednog desničarskog političkog zbora koji je održavan u današnjem kinu "Kozara". Organizatori su nekako doznali za naše pripreme i organizovali zaštitu na taj način što je jedna grupa stajala na vratima i onemogućavala ulaz svima onima koje su poznavali kao svoje političke protivnike. Od naše grupe dobar dio uspio je da udje u salu, a među njima i ja. Kod nastupa govornika ometali smo izlaganja upadicama i reagovanjima na bučan način. Naša reagovanja bila su tako intenzivna da smo uspjeli da ometemo dalje održavanje zbora. Osim naše, bilo je i drugih naših organizovanih grupa tako da su efekti našeg istupanja očitovali u sprečavanju održavanja skupa. Pozvana je i policija da interveniše, koja je odmah po dolasku počela da vrši hapšenja. Mi smo se razbježali, ali jedan dio nije uspio da izbjegne hapšenje. Ja i Sulejman-Suljo Kovačević (brijački radnik, sada penzionisani major JNA) bježali smo u pravcu Gospođske ulice (sada ulice V. Masleše). Za nama su trčali policajci. Ja sam umakao kroz haustor gostionice Beadera i preko dvorišta prešao u susjednu ulicu (sadašnja fra Jukića). Koliko se sjećam, tada su Sulju Kovačevića uhapsili i držali ga u zatvoru nekoliko dana.

Ne bih se tačno mogao sjetiti čiji je ovo zbor

bio i kada je održan. Znam samo da je bio 1938. ili 1939. god.

U vrijeme održavanja Olimpijade u Berlinu organizovane su u Banjoj Luci masovne demonstracije. Održane su u centru grada u glavnoj ulici između dva hotela. I ovaj smo put bili razbijeni jer su intervenisali policajci, žandarmi i agenti, a i vatrogasci sa šmrkovima. Partija je bila organizator ovih demonstracija, koje su okupile radnike, djake i studente, a i ostale napredne građane. Pojavili su se i Sokoli u svojim uniformama da manifestiraju podršku režimu. Znam samo da smo dobivali članovima Sokolske organizacije da vrše izdaju interesa naroda, da svojim učesničem ometaju i razbijaju demonstracije.

Jednom prilikom dobili smo zadatak da zajedno sa članovima KAB-a dočekamo grupu studenata iz Slovenije. Okupila se ogromna masa svijeta, naročito radnika, studenata i djaka srednjih škola. Drug Ljubo Babić održao je pozdravni govor, ali revolucionarne sadržine. Oko njega napravili smo gust kordon da bi onemogućili policiji i agentima da pridju i intervenišu, odnosno da ga uhapse i onemoguće njegov govor. Sjećam se da je vatreno i veoma argumentovano govorio o političkoj situaciji u zemlji i svijetu, opasnosti od fašizma i fašistizaciji zemlje, izdaji interesa naroda od strane vladajućih krugova, skupoći itd.

Učestvovao sam i u nekim demonstracijama organizovanim protiv skupoće. Te demonstracije poprimile su i politički karakter jer se govorilo o potrebi obrazovanja Narodnog fronta i političkoj situaciji.

Bio sam zadužen za prikupljanje Crvene pomoći kod brijačko frizerskih radnika. Sakupljeni novac predavao sam Ethemu-Ledi Karabegoviću. Bilo je to neposredno pred sam rat. Uzgred rečeno, negdje u vrijeme napada Njemačke na SSSR došli su do mene Leda i Muhamed Kazaz i upitali me da li sam prikupio još novca za Crvenu pomoć. Odgovorio sam im da sam u međuvremenu prikupio 1.800 dinara. Predao sam im sav taj novac. Leda mi nije dao zadatak da dalje nastavim sa prikupljanjem Crvene pomoći, tako da je ta moja aktivnost od tog vremena prestala. Inače je u praksi bilo utvrđeno ko i

gdje prikuplja i kome novac predaje. U ovom predavanju novca ja sam izravno bio vezan za Ledu.

Negdje u jesen 1939. godine jedna grupa mlađjih aktivista dobila je zadatak da se uključi u rad muslimanskog kulturno prosvjetnog društva "Sloga". Tada je na čelo uprave društva došao Mujo Karabegović i svi su se muški i ženski članovi Karabegovića (napr. Berka i Ajša Karabegović itd.) uključili u rad ovog društva. U rad "Sloge" iz radničkog ~~sportska~~ kulturnoprosvjetnog društva "Pelagić" uključili smo se Medo Mešinović, Adem Čalma i ja. U društvu "Sloga" ostao sam do kraja.

Kao što je poznato, Ethem-Leda Karabegović bio je povjerenik u "Pelagiću" i vršio je prozivku članova. Njemu sam izravno bio zadužen da podnosim izvještaj o našem radu u "Slogi", posebno nama koji smo bili upućeni iz "Pelagića" da tako radimo.

Sjedište društva "Sloga" bilo je u zgradi preko puta Sreskog načelstva. Rukovodilac hora u "Slogi" bio je Jirinek, koji je tada radio kao vojni muzičar. Sjećam se nekih članova hora: Mujo, Hakiya, Berka i Ajša Karabegović, Suljo Plićanić, Rasema Katana, Sitnica (koji je bio arhivar društva "Sloga"), Ferida Katana, Mustaga Hrustić i drugi. Mješoviti hor bio je veoma dobar, odnosno veoma dobrih glasovnih mogućnosti. Uglavnom, uvježbavali smo Mokranjčeve rukoveti, zatim jednu rodoljubivu pjesmu "Hajte braćo, hajte sestre" i još neke. Učestvovao sam i na dva koncerta koje je hor imao u hotelu "Palas", ali se ne sjećam kojom prigodom. Pretpostavljam da je jedan bio godišnji koncert, a drugi vezan za zabavu "Gajreta".

Mada sam bio uključen u rad "Sloge", nisam prekidao rad u "Pelagiću", gdje sam bio član hora i tzv. govornog hora. U govornom horu pod rukovodstvom Vladete Vasića uvježbavali smo ove recitacije: "Pekari", "U gradu Bradoku", "O, klasje moje" i dr. Članstvo u "Pelagiću" bilo mi je osnovno, a rad u "Slogi" kao dobiveni zadatak.

U "Pelagiću" bio sam dosta aktivan. Vjerovatno na prijedlog Lede Karabegovića, koji me je svuda forsirao jer je bio osvjedočen o mojoj političkoj opredeljenosti, obavješten sam da treba da prisustvujem nekom sastanku koji

će se održati na tavanu trgovine "Baum", koja se nalazila na lijevoj strani ulaza u Bezistan. Ovaj sastanak je održan na tavanu iznad stana Zdravka Lastrića. Bilo je to 1939. godine. Znam da je bila zima i da je ovaj sastanak održan prije drugog gostovanja "Pelagića" u Drvaru.

Došao sam u ugovoreno vrijeme i tamo zatekao Mirka Kovačevića, Dragu Langa, Ivu Roliha, Zdravka Lastrića, Ćamila Buću, Svetu Dakića, Nazima Džabića i Ilijasa Krupića. Moguće je da je još neko bio prisutan koga se ne mogu sjetiti. Tada nas je Mirko Kovačević obavjestio da smo kandidati za prijem u članstvo KPJ i da o našim sastancima ne smijemo nikome ništa govoriti. Koliko se sjećam, održali smo svega tri sastanka jer je nakon trećeg sastanka uslijedilo gostovanje "Pelagića" u Drvar, ono gostovanje kada je bio zaustavljen voz na pruzi kod Baltinih bara.

Prije našeg odlaska u Drvar, prema nekim obavještenjima, Drago Lang je išao u Beograd, navodno u Sovjetsku ambasadu po neki štampani materijal. Prema planu trebalo je da nas dočeka u Prijedoru i da sa nama produži za Drvar. Drago Lang dočekao nas je u Prijedoru. Imao je kod sebe dosta propagandnog materijala. Smjestili smo se u vagone. Drago Lang bio je u onom vagonu u kojem sam bio i ja. U vagonu su bile i sestre Banušić, Dragica i Antonija, a i mnogo ostalih drugova iz "Pelagića". Svi smo bili veoma raspoloženi.

Kada se voz zaustavio na otvorenoj pruzi i kada smo primjetili da je opkoljen žandarmima, na prijedlog Žute, jedne od sestara Banušić, ubacivali smo propagandni ilegalni materijal Drage Langa u peć za grijanje vagona. Bili su to vagoni sa klupama za sjedenje, po izgledu kao teretni vagoni ali namjenjeni za putnike. Unutar vagona nalazila se obična peć za loženje sa sulunarima koji su izlazili iz vagona. Uspjeli smo da spalimo dosta ovog materijala, ali sav nije izgorio kada su u vagon upali žandarmi i odmah počeli da vade ono što je ostalo neizgoreno. Odmah su počeli da vrše i pretres. U cipelama Irfana Karabegovića, koji se nalazio u našem vagonu, žandarmi su našli ostatak nekih radnič-

kih novina, komade papira koje je koristio kao uložak. Zbog tih radničkih novina, za koje mislim da nisu bile ilegalne, uhapsili su i Irfana Karabegovića.

Uhapsili su i Dragu Langa, koga su, mislim, i tražili, ali nisu znali u kom se vagonu nalazi. Vjerovatno ga je neko pratio ili doznao da nosi ilegalni materijal i to dojavio policijskim ili političkim vlastima. Budući da je u međuvremenu voz krenuo, policijski organi nisu imali vremena da intervenišu na samoj željezničkoj stanici u Prijedoru. Zbog toga su PTT vezom dojavili prvoj žandarmerijskoj stanici da zaustavi voz i izvrši pretres i da po iznalaženju dokaznog materijala uhapsu Dragu Langa.

Tada je uhapšen i Kasim Hadžić, koji je kao predsjednik društva i vođa puta veoma energično protestirao protiv pretresa i hapšenja.

Pošto su već poznate činjenice o gostovanju u Drvaru o tome ne bih govorio. Spomenuo bih samo masovnu konferenciju u Radničkom domu, koja je održana poslije povratka iz Drvara i puštanja na slobodu uhapšenih drugova. Na ovoj konferenciji izvršen je kritički osvrt na gostovanje. Kasim Hadžić tada je oštro zamjerio Ilijasu Krupiću što je mahao crvenom maramom, što je moglo imati neugodne posljedice da u tome nije spriječen.

Spomenuta grupa kandidata za članove KPJ, koja se sastala u kući Bauma, više se nije sastajala. Mene više niko nije zvao na sastanak, a mislim ni druge. Sada, kada se nakon toliko godina osvrćem na taj period, dolazim do zaključka da je uzrok prestanka rada naše političke grupe kandidata Partije bio baš u ovom gostovanju i pretresu u Baltinim barama. Vjerovatno se zaključilo da ćemo biti pod prismetrom, a da ovakvo okupljanje može dovesti do provale. Po svojoj prilici, čekalo se da se stvar slegne, odnosno da se na događaj zaboravi i policijska kontrola splasne.

U vozu sam u džepu imao tekst ispisan rukom "Šta je marksizam", tekst sa pomenutih sastanaka, ali ga u pretresu u Baltinim Barama nisu našli.

25. februara 1975. godine

Aziz Muftić
(Aziz Muftić)
ABK 209-M6-VII/204

(N a s t a v a k III.-)

Učestvovao sam u demonstracijama 27.marta 1941.godine organizovanim protiv vladinog potpisivanja sporazuma o pristupanju Jugoslavije Trojnom paktu.Tada je Muhamed Kazaz održao vatreni patriotski i revolucionarni govor pred Gradskom pivnicom, sada lokalom "Kozara", na glavnoj ulici pored zgrade Banovinske uprave.Govorio je veoma tečno,kao što je on obično govorio,o odbrani domovine od nadirućeg fašizma,povezivanju svih patriotskih snaga,narodima Jugoslavije koji ne priznaju sramni Pakt jer je on sramna kapitulacija pred neprijateljem,potrebi da se sa oružjem u ruci brani država itd.Sve u svemu,njegov govor izražavao je stav Partije i u odnosu na režim, i u odnosu na Vladu,i u odnosu na odbranu zemlje.Govor je bio revolucionaran,a bio je pozdravljen parolama: "Bolje rat nego pakt!","Dolje izdajnička vlada!" itd.Mada su policijski organa bili svuda naokolo,za čudo,nisu intervenisali.Stekao sam utisak da su tu bili samo da bi spriječili širenje demonstracija u političkom pravcu.

Muhamed Kazaz održao je govor sa improvizirane govornice od iznesenog stola iz Gradske pivnice.Atmosfera u toj velikoj masi demonstiranata bila je zaista patriotska i revolucionarna.

Ja nisam služio vojsku jer sam 1940.godine ~~jer~~ sam od strane regrutne komisije oglašen privremeno nesposobnim zbog uskog grudnog koša i slabe fizičke konstitucije.Međjutim,brat Husein Muftić služio je vojsku.Kadrovski rok služio je u Autokomandi u Beogradu,negdje 1937. ili 1938.godine.Negdje krajem marta 1941.godine pozvali su ga u rezervu,u vrijeme opšte mobilizacije.Tada se Huso nalazio na radu u Zagrebu u krojačkoj radionici Tome Bude- na na Krešimirovom trgu.Odmah je doputovao u Banju Luku na ratni raspored u Auto jedinicu u "Boriku".Nekoliko pu-

ta u to vrijeme dolazio je u posjetu porodičnoj kući. Ja sam ga jednom prilikom posjetio u Auto jedinici, upravo kad je počeo rat, onog dana kada je jedna eskadrila italijanskih aviona mitraljirala Vrbas-logor 33. pješadijskog puka i koncentraciju vojske na Banjalučkom polju koja je ulazila u kompoziciju voza namjenjenog za transport vojnika na front. Huso je toga ili slijedećeg dana otišao sa svojom jedinicom. Ubrzo je uslijedila kapitulacija i uspostavljanje tzv. NDH.

Prilikom napada njemačkih aviona na Banju Luku u prvim danima rata, bilo je dosta bačenih bombi i oko naših kuća preko Vrbasa. Od eksplozija bombi bila je oštećena i naša kuća te smo morali da se iz nje odselimo dok se ne popravi. Prešli smo na stanovanje kod ujaka, Ahmeta Halilice, koji je radio kao ugostiteljski obrtnik sa jednom malom kafanicom, a stanovao je na Hisetama.

Nekoliko dana poslije uspostavljanja ustaške vlasti došla je do ujakove kuće gdje smo stanovali naša komšinica iz Kotorvaroške ulice (danas ulice Danka Mitrova) Zehra Mešinović da nam javi da su dolazili agenti i raspitivali se za Husu. To nas je zabrinulo. Rekli smo joj da se iz vojske nije još vratio, a nismo ni znali šta je s njim.

Huso se tada nalazio u sabirnom logoru jugoslovenske vojske u Doboju, koja se tada prikupljala da bi se transportima prebacila u zarobljeničke logore u Njemačkoj. Husi je pomogao da se oslobodi iz sabirnog logora Muharem Šomić, naš komšija, koji je znao nešto njemački. Tako su se i jedan i drugi oslobodili i došli u Banju Luku.

Husi smo odmah po dolasku rekli da su se za njega raspitivali ustaški agenti. Tog dana ostao je s nama u ujakovoj kući, a već sutra dan otputovao je za Zagreb. Više nije ni dolazio u Banju Luku. Ja sam ga poslednji put vidio u avgustu 1941. godine, kada me je pozvao da ga posjetim. I dalje je radio u krojačkoj radionici Tome Budena, a stanovao u Hatcevoj ulici kod željezničke stanice u stanu Mirka i Tinice Resnik, brata i sestre, također je krojačkih radnika. Mirko Resnik učesnik je NOR-a od 1941. godine i nosilac

Partizanske spomenice iz 1941.godine.Kao ratni invalid živi u Zagrebu.Učesnik je radničkog pokreta iz predratnog vremena.Njegova sestra Tinica bila je u toku rata ilegalni radnik u Zagrebu.Tada sam ih oboje upoznao.

Huso se interesovao za stanje u Banjoj Luci,a posebno o drugovima koji su otišli u partizane.Od mene je tražio da mu opišem političko stanje u gradu što detaljnije i kompletnije.Objasnio sam mu ono što sam znao,a posebno da Banjalučani nisu prihvatili ustašku vlast,izuzev nekih već ranije poznatih reakcionarnih porodica.On mi je govorio o političkom stanju u Zagrebu i pokazivao u toku šetnje mjesta gdje su zagrebački skojevci izvršili pojedine akcije protiv njemačkih oficira i patrola.

Nije mi uopšte ni spominjao svoju namjeru da će ići u partizane,a niti sam ga o tome pitao.Nisam mu postavljao pitanja ni o njegovom ilegalnom radu,mada sam bio osvjedočen da je u tom radu izravno učestvovao.Iz objašnjenja o pojedinim skojevskim akcijama bilo je vidljivo da je o njima bio dobro obavješten,a u nekima u takvoj mjeri kao da je u njima i sam učestvovao.Stekao sam osvjedočenje da je u nekim akcijama i sam učestvovao,ali ga o tome nisam pitao,kao ni on mene.Jednostavno kao da smo namjerno željeli da što manje konkretnog znamo o ilegalnoj uključenosti u NOP.

Negdje početkom oktobra 1941.godine dobili smo poziv od domobranske komande da Huso treba da se javi u rezervu,mislim opet u auto-jedinicu.Mi smo taj poziv poslali na njegovu adresu u Zagreb.Očekivali smo da će doći u Banju Luku,ali je vrijeme prolazilo i njega nije bilo.Istekao je i rok u kom je trebalo obavezno da se javi.Tada sam napisao pismo majstoru Buđenu i zamolio da mi javi šta je sa Husom kad ne dolazi na poziv.Iz političke opreznosti nisam želio da pišem na adresu brata i sestre Resnik jer nisam želio da se za njegovu adresu stanovanja zna.

Vrlo brzo dobio sam odgovor od Buđena u kome mi javlja da je Huso otputovao za Banju Luku i da ga čudi da još nije prispio kući.Vjerovatno je ovakav odgovor dao iz kon-

spirativnih razloga jer sam poslije rata saznao da je i on već tada bio uključen u ilegalni rad.

Zabrinut zbog svega toga pisao sam izravno pismo Tinici Resnik, djevojci moga brata s kojom je on namjeravao sklopiti brak. Ona mi je odgovorila da se za Husu ne bti-nemo jer je on dobro i zdravo, u takvoj formulaciji da je on na sigurnom mjestu. Iz dobivenog teksta zaključio sam da je Huso otišao u partizane. Ove svoje pretpostavke rekao sam i roditeljima i sestri. Kasnije se ispostavilo da su moje pretpostavke bile sasvim tačne.

U januaru 1944. godine kada sam sa jednom grupom Banjalučana iz logora u St. Gradišci doveden u Zagreb (Kemo Djuzel, Ankica Cijan, Munira Bukić i Dušan Malinović), saznao sam detalje o svom bratu. Nas su iz logora doveli u zatvor u Petrinjskoj ulici. Tu smo prenoćili. Sutradan smo izvedeni u dvorište, gdje nam je rečeno da se puštamo na slobodu i da oni koji imaju poznanike u Zagrebu mogu k njima ići, ali da za dva dana dođu po otpusnice iz logora. Pošto sam znao da Kemo Djuzel ima sestru u Zagrebu, nagovarao sam ga da se javi i da povede i mene. Medjutim, on mi je šapćući odgovorio da ne govori sa sestrom. No, ja u to nisam mogao da vjerujem i uporno sam insistirao. Na kraju on je pristao i podigao ruku, a i ja zajedno s njim.

Otišli smo do njegove sestre koja nas je veoma srdačno dočekala. Bila je sretna što vidi svoga brata, a i mene kao dobrog poznanika. Ni spomena nije bilo o tome da su se ikad posvajali i da nisu govorili. Veoma me je lijepo pogostila. Kod nje smo i spavali.

Sutradan sam otišao da posjetim Husinu djevojku Tinicu Resnik. Našao sam je u istom stanu. Srdačno me je dočekala i pogoštila. Odmah mi je rekla da je Huso poginuo. Ja joj nisam vjerovao, odnosno nisam htio da vjerujem. Ona mi je dokazivala da je on poginuo na osnovu nekih činjenica. Kad je otišao u partizane on joj se javljao putem nekih seljaka i čak da mu je tom linijom slala redovno i veš. Odjednom prestale su vijesti da pristižu i iz toga je ona donijela zaključak da je poginuo jer da je ostao živ ne bi propustio priliku da joj se javi.

Tinica mi je tada rekla da joj se Huso javljao sa područja Čazme, a da se ona sa partizanskom jedinicom kretao na području Čazme, Bjelovara i Garešnice. Odatle je preko seljaka slao pisma u Zagreb svojoj djevojci.

Kasnije sam tek saznao od brata kćojča Buđena, prvoborca, da su on i moj brat Huso otišli iz Zagreba zajedno u partizane. Došlo je do neke provala u kojoj su i oni bili otkriveni. Tada su i otišli u partizane nekom vezom.

Konkretnije podatke o svom bratu dobio sam tek dvije godine poslije završetka rata, dakle tek 1947. godine. U tome mi je mnogo pomogao Banjalučanin Rifko Pašić, tada oficir OZN-e u Zagrebu. Sa Vojom Kovačevićem išao sam na svadbu jednog svog druga, Nikole Šarca, oficira JNA. Na svadbi sam upoznao jednog oficira JNA iz Zagreba, brata žene Nikole Šarca. U razgovoru s njim interesirao sam se za podatke o partizanskoj jedinici koja je djelovala na području Čazme 1941. i 1942. godine. On mi je tada rekao da bi to mogla biti prva grupa partizana u Moslavini iz koje se kasnije razvio Moslavinski partizanski odred. Dao mi je imena komesara i komandanta tog odreda. Odmah sam im pisao na dobivene adrese. Dobio sam odgovor samo od komandanta Vladimira Mutaka-Mrkog. U pismu je odgovorio da se sjeća jednog Banjalučanina, krojača po zanimanju, Muslimana, koji je došao iz Zagreba, ali mu ni imena ni prezimena ne zna, a ni šta je bilo dalje s njim. Međutim, ovo za mene nije bilo dovoljno.

Kad sam o svemu ovome razgovarao sa Rifkom Pašićem on mi je obećao da će sve preduzeti da iznadje one koji bi mi поближе objasnili život i smrt mog brata. Nakon izvjesnog vremena javio mi je da stupim u kontakt sa kapetanom Kezele Slavkom, šefom Vojnog odsjeka u Bjelovaru, koji će mi moću pružiti pouzdanija obavještenja.

Odmah sam pisao Kezele Slavku u Bjelovar. Ubrzo sam dobio odgovor. Kezele mi je u pismu javljao da se upravo podiže spomenik palim partizanskim borcima na Garić planini, dvojici partizanskih boraca koji su poznati pod nadimcima Zona i Meho, te da će mu moje pismo i dalja naša prepiska pomoći da utvrdi pravo ime i prezime čovjeka koga su zvali

Meho. Za Zonu su saznali da je taj borac Bogdan Jelača. U ovom pismu mi je i opisao događaj kako su Zona i Meho poginuli. Pošto o tome postoje dokumenti koje sam dao Arhivu u Banjoj Luci, to neću posebno spominjati.

Pošto nisam u potpunosti vjerovao da je već tada poginuo, pisao sam mu ponovo i opisao lik bratov, a i dao sve generalije o njemu. Ubrzo je stiglo pismo sa obavještenjem da se svi podaci potpuno podudaraju i da je taj poginuli Meho upravo naš brat Huso Muftić. Kezele nas je obavjestio da je stupio u kontakt sa suborcima Mehe i da su svi potvrdili identitet mog brata sa tim Mehom.

Pozvali su mene i našu porodicu da prisustvuje-
mo svečanom otkrivanju spomenika u Garešnici. Pošto su bile veoma loše saobraćajne veze, otišao sam sâm na ovu svečanost otkrivanja spomenika. Dočekali su me vanredno srdačno, a naročito Husini saborci iz ustaničkih dana, među kojima posebno Kezele Slavko i njegov otac, neki Vasiljević (tada komandir stanice milicije), brat krojača Budena i drugi. Tada mi je Buden detaljno opisao zajednički izlazak Huse i nje-
ga iz Zagreba i dolazak u partizane.

16. mart 1976. godine

Banja Luka

Aziz Muftić
_____
(Aziz Muftić)

